

Likumprojekts

Grozījumi likumā "Par tiesu varu"

Izdarīt likumā "Par tiesu varu" (Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1993, 1. nr.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 1994, 1., 13. nr.; 1995, 10., 22. nr.; 1996, 3., 13. nr.; 1997, 5., 21. nr.; 1998, 22., 23. nr.; 1999, 23. nr.; 2001, 24. nr.; 2002, 23. nr.; 2003, 14. nr.; 2004, 2. nr.; 2005, 8., 20. nr.; 2006, 7., 24. nr.; 2007, 24. nr.; 2008, 10., 24. nr.; 2009, 2., 12., 14. nr.; Latvijas Vēstnesis, 2009, 199. nr.; 2010, 99., 206. nr.; 2011, 99., 120. nr.; 2013, 128., 201. nr.;

2014, 228. nr.; 2015, 97., 122. nr.; 2018, 20., 188., 225. nr.) šādu grozījumus:

1. Izteikt 50. panta trešo daļu šādā redakcijā:

"(3) Augstākās tiesas priekšsēdētājs īsteno

Prokuratūras likumā noteiktās pilnvaras, kas saistītas ar ģenerālprokurora atbrīvošanu vai atlaišanu no amata."

2. Papildināt 89.¹¹ pantu ar (4)¹ daļu šādā redakcijā:

"(4)¹ Tieslietu padome uzklauša ģenerālprokurora amata kandidātus, izvēlas piemērotāko un virza to Saeimai iecelšanai ģenerālprokurora amatā."

Ministru prezidenta biedrs, tieslietu ministrs J. Bordāns

7. Šobrīd Prokuratūras likumā nav noteikts ierobežojums termiņam virsprokuroru amatā, tomēr tāds ir spēkā attiecībā uz ģenerālprokuroru (grozījumi Prokuratūras likuma 38. pantā, kas stājās spēkā 2013. gada 1. janvārī, kuri paredz, ka viena un tā pati persona var būt par ģenerālprokuroru ne vairāk kā divus termiņus pēc kārtas). Arī likuma "Par tiesu varu" attiecīgi 33. un 40. pantā paredzēts, ka viena un tā pati persona var būt par apgabaltiesas priekšsēdētāju vai rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētāju ne vairāk kā divus termiņus pēc kārtas (grozījumi likumā, kuri stājās spēkā 2013. gada 1. septembrī).

Lai padarītu prokuratūru atvērtāku iespējamām pārmaiņām, uz kuru nepieciešamību ir norādījuši arī Eiropas Sadarbības un attīstības organizācija (OECD), nepieciešams nodrošināt prokuratūras personāla atjaunošanos ne tikai augstākajā, bet arī vidējā vadības līmenī. Lai to nodrošinātu, likumprojekts paredz divu termiņu ierobežojumu virsprokuroru amatam.

8. Lai mazinātu normatīvismu un vienkāršotu procesuālo regulējumu par ģenerālprokurora pilnvaru izbeigšanos, no likuma izslēgta norma, kas nosaka nepieciešamību Augstākās tiesas priekšsēdētājam noteikt ģeogrāfisko komisiju, kas konstatētu tādu ģenerālprokurora veselības stāvokli, kas neļautu viņam pildīt pienākumus.

Par likumprojektu "Grozījumi likumā "Par tiesu varu"

1. Atbilstoši likumprojektam "Grozījumi Prokuratūras likumā" no likuma paredzēts izslēgt normu, kas paredz, ka Saeimai priekšlikumu par ģenerālprokurora iecelšanu amatā iesniedz Augstākās tiesas priekšsēdētājs. Turpmāk šo funkciju veiks Tieslietu padome.

2. Atbilstoši likumprojektam "Grozījumi Prokuratūras likumā" Tieslietu padomei paredzēta jauna funkcija – uzklaut ģenerālprokurora amata kandidātus un vienu no šiem kandidātiem virzīt Saeimai iecelšanai ģenerālprokurora amatā. ■

INFORMĀCIJA

Palīdz stabili un pareizi piemērot tiesību normas

Uzņēmumu reģistra Konsultatīvajai padomei – 10 gadi

Jaunākajā Satversmes komentāru sējumā "Likumdošana" Satversmes tiesas priekšsēdētāja prof. Ineta Ziemeles raksta, ka nereti valsts iestāžu padomes ir ar pagaidu raksturu, apgrūtināta institucionālās atmiņas veidošanās, tradīciju nostiprināšanās, kas kvalitatīvam likumdošanas darbam nav mazsvarīgi.¹ Uzņēmumu reģistrs (Reģistrs) gan šeit varētu iebilst, ka, iespējams, tā ir lielākajā daļā gadījumu, taču ne mūsu gadījumā.

Valsts pārvaldes iekārtas likums valsts iestādei prasa nodrošināt demokrātisku, tiesisku, efektīvu, atklātu un sabiedrībai pieejamu valsts pārvaldi, atklātu, atklātu un sabiedrībai pieejamu valsts pārvaldi, nosakot, ka šo mērķu sasniegšanai iestāde savā darbībā iesaista sabiedrības

pārstāvjus. Kā vienu no sabiedrības līdzdalības formām iespējams izmantot konsultatīvās padomes institūtu.

Reģistra Konsultatīvā padome (Padome) ar mērķi sekmēt Reģistra funkciju attīstību un sniegt teorētisku atbalstu tiesību piemērošanas jautājumos tika dibināta 2009. gadā. Tās izveidošanas idejas autors bija toreizējais galvenais valsts notārs Ringolds Balodis.

Lai nodrošinātu atklātu un sabiedrībai pieejamu valsts pārvaldi, Padomē darbojas 17 sabiedrības interešu jeb mūsu klientu grupu pārstāvji.² Padome desmit gadu garumā ir bijusi ideju platforma, ļaujot Reģistram plašākā lokā saprast sabiedrības, tiesību ekspertu, klientu noskaņojumu attiecībā

¹ Ziemele I. Valsts padome – neatkarīgs konstitucionāls orgāns valsts likumdošanas darbības jomā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 378. lpp.

² Ar Padomes sastāvu, sēžu darba kārtību, problēmjautājumu materiāliem un sēžu protokolliem iespējams iepazīties Reģistra tīmekļvietnē: <https://www.ur.gov.lv/iv/par-mums/sabiedrības-līdzdalība/>

uz Reģistra praksi. Padomes diskusiju rezultātā esam nonākuši pie atziņām, kas ļāvušas gan pārskatīt esošo, gan veidot jaunu praksi, kā arī atsevišķus problēmjautājumus aktualizēt visas valsts pārvaldes līmenī. Kopumā desmit gadu laikā Padome sanākusi uz 38 sēdēm un skatījusi 80 dažādus Reģistra dienaskārtībā nonākušus juridiskus jautājumus.

Būtiski uzsvērt, ka, lai gan parasti konkrētā jautājuma skatīšanu Padomē iniciē kāds problēmjautājums konkrētā lietā, jautājums Padomē tiek skatīts kā kāzuss, abstrahējoties no konkrētās lietas. Padomes sēdē notikušās diskusijas un paustās ekspertu atziņas kļūst par pamatu turpmākajai tiesību piemērošanas praksei Reģistrā. Tēmu loks ir bijis plašs – sākot no Latvijas Republikas un Svētā krēsla līguma piemērošanas līdz fizisko personu datu aizsardzībai, ar *biznesa interešu kariem* pa vidu.

Savulaik *skaja lieta* – gan juristu aprindās, gan mediju telpā – bija tā sauktā Pilsētprojekta lieta.³ Toreiz Padomē, iesaistoties plašam ekspertu lokam, skatījām jautājumu par **balsstiesīgā pamatkapitāla noteikšanu** situācijā, kad bija jānosaka komersanta dalībnieku sapulces kvorums apstākļos, kad daļai dalībnieku tiesa bija noteikusi prasības nodrošinājuma līdzekli – aizliegumu izmantot sev piederošo kapitāla daļu balsstiesības. Toreiz Reģistram bija jāpieņem tiesisks lēmums juridiski neviennozīmīgā situācijā. Respektīvi, pirms šī gadījuma Reģistrs Komerclikuma normas bija piemērojis gramatiski – tās balsis, kam piemērots ierobežojums, kvorumā neieskaita, taču šajā lietā kolēģi nonāca pie secinājuma, ka šāda Reģistra rīcība tiek izmantota reiderisma soļu organizēšanai. Padomes diskusija un ekspertu argumenti Reģistram ļāva mainīt agrāko praksi un kvoruma aprēķinos iekļaut arī “aizliegtās” balsis. Vēlāk arī tiesa piekrita Reģistra argumentiem. Reģistrs šo praksi turpina joprojām, neskatoties uz dažu klientu mēģinājumiem testēt “vecās prakses” atjaunošanas iespējas.

Cits, ne mazāk komplikēts jautājums ar kaislīgām juristu diskusijām Padomē bija **par nodrošinājuma līdzekļa – aresta reģistrēšanu patiesā labuma guvēja (PLG) tiesībām**.⁴ Reģistram bija jāizpilda Apvienotās Karalistes Augstākās tiesas Karalienes tiesas departamenta komercietas rīkojums piemērot arestu Aivara Lemberga kā PLG tiesībām tā sauktajā Ventspilnieku lietā, bet juristu domas dalījās, vai Reģistrs šādu arestu vispār var reģistrēt un, ja jā, tad kā tas ietekmē visas citas iespējamās darbības kapitālsabiedrībā. Ekspertu argumenti Reģistram palīdzēja saprast, kā juridiski korekti izpildīt tiesas uzdevumu.

Pēdējos gados vairākas Padomes sēdes saistītas ar Olainfarm lietu,⁵ diskutējot **par līdzmantinieku vairākuma tiesībām pieņemt lēmumu**. Caur šo lietu Reģistrs veido jaunu praksi. Līdz šim Reģistrs nebija saskāries ar situāciju, kurā pēc īpašnieka nāves uzņēmums ar lieliem aktīviem pārvēršas par *milzi ar māla kājām*. Uzņēmums palika bez lēmumpieņēmēja un, gramatiski tulkojot likumu, arī bez iespējas iecelt jaunu lēmumpieņēmēju līdz brīdim, kad mantinieki vienosies par mantojuma sadali. Reģistrs šādā situācijā uzskatīja, ka mums nav morālu tiesību parakstīt uzņēmumam *nāves spriedumu*, tāpēc iespējas lemt par uzņēmuma nākotni līdz mantojuma reālai sadalei jādod līdzmantinieku vairākumam. Reģistra jauno praksi ir akceptējusi arī tiesa, vēl gan tikai pirmajā instancē.

Lai gan publiskajā telpā pamanāmākas ir mūsu *skajās lietās*, daudzas reizes bez kādiem pušu strīdiem esam Padomē skatījuši arī jautājumus, kā piemērot konkrētas **Komerclikuma**

normas, ņemot vērā, ka Komerclikums ir salīdzinoši jauns likums, no vienas puses, bet komersantiem, kas veido ap 80 % mūsu klientu – faktiski pamatlikums, no otras. Šie jautājumi, reiz izdiskutēti Padomē, ir stiprināti valsts notāru lēmumos, galvenā valsts notāra lēmumos un kļuvuši par Reģistra praksi, un tiesvedību par tiem nemaz nav bijis, jo acīmredzot Padomes ekspertu argumentācija arī mūsu klientiem šķitusi skaidra un saprotama.

Lai gan parasti Padomē skatāmie jautājumi bijuši Reģistra tiešās kompetences jautājumi, reizēm nācies aktualizēt arī jautājumus *ārpus rāmjiem*, piemēram, par **Krimināllikuma normu piemērošanu saistībā ar parakstu viltošanu**.⁶ Toreiz Reģistrā konstatējām tendenci, ka negodīgi cilvēki bija sākuši viltot parakstus uz nekustamā īpašuma īpašnieka piekrišanas par juridisko adresi, bet policija uzskatīja, ka piekrišana nav dokuments Krimināllikuma izpratnē. Lai gan parakstu viltošanas problēma nav Reģistra kompetencē, šī problēma skāra mūsu klientus, tāpēc Reģistrs problēmu aktualizēja, iesaistot Tieslietu un Iekšlietu ministrijas un Saeimas atbildīgās komisijas, un kopīgiem spēkiem izdevās policijas praksi mainīt! Tāpēc varu teikt, ka Padome ir piemērots formāts plašas pārstāvniecības iesaistei, ja tāda nepieciešama konkrētā jautājuma atrisināšanai.

Plašā pārstāvniecībā skatījām arī jautājumu, vai **tiesību subjekta nosaukumā var tikt lietoti vārdi vai devīzes, kas personām varētu izraisīt asociācijas kā Latvijas Republikas, tās iestāžu vai institūciju simboli**.⁷ Respektīvi, Latvijas armijas struktūrām bija iebildumi, ka politiskā partija savā nosaukumā varētu izmantot armijas devīzi “Gods kalpot Latvijai!”. Sauklis nebija juridiski aizsargāts. Vārda “Latvija” izmantošana nosaukumā ir atļauta. Diskusijās starp dažādiem argumentiem tika rasts risinājums – valstiskā devīze paliek Latvijas armijai, bet Reģistrs pierēģistrē politisko partiju ar nosaukumu “Gods kalpot Rīgai!”.

Ar Padomes atbalstu Reģistram ir izdevies izveidot **vienotu juridisko personu reģistru**, respektīvi, jau 2009. gadā Padomē notika diskusijas,⁸ ka līdzīgi kā privātos uzņēmumus un organizācijas, tā vienuviet varētu reģistrēt arī visas publiskās personas. Rezultātā no 2018. gada vidus Reģistra jau esošajiem 13 reģistriem ir pievienojies *jaunākais brālītis* – Publisko personu un iestāžu (PPI) saraksts, kurā saturu aktualizē paši PPI pārstāvji. Saraksta ieviešana bija noslēgums kopumā gandrīz 20 gadus lolotai idejai par to, ka vienkopus jābūt apkopotām ziņām par visām juridiskajām personām.

Noslēgumā vēlos uzsvērt, ka Reģistrā esam nonākuši pie secinājuma: mūsu iestādei Padome ir labs, noderīgs instruments, kas turklāt noder ne tikai mums pašiem ikdienas darbā, pieņemot lēmumus, bet ļauj arī izvairīties no liekiem strīdiem ar iesaistītajām pusēm. Tā kā Padomes sēžu protokoli ir publiski pieejami Reģistra tīmekļvietnē, interesenti var brīvi iepazīties ar ekspertu argumentiem, saprast Reģistra izvēlētos pamatojumus, ņemot šaubu ēnu. Turklāt būsīm reālisti! Darbinieki mainās, bet protokoli un ekspertu atziņas paliek, protams, pie nosacījuma, ka regulējums nemainās. Tas Reģistram ļauj veidot stabilu un pareizu praksi. Turklāt publiskā pieejamība vēl papildus prasa vienveidīgu rīcību vai arī argumentētu pamatojumu prakses maiņai.

Guna Paidere,
Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāre

3 Konsultatīvās padomes sēde 22.09.2010.

4 Konsultatīvās padomes sēde 05.07.2011.

5 Konsultatīvās padomes sēdes 28.11.2018., 30.01.2019., 03.07.2019.

6 Konsultatīvās padomes sēde 13.06.2012.

7 Konsultatīvās padomes sēde 09.03.2016.

8 Konsultatīvās padomes sēde 27.08.2009.